

**İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDE KULLANILAN
TÜRKÇE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTAPLARININ
İŞLEVSELLİĞİNİN BELİRLENMESİ ***

Ali GÖÇER**

ÖZET

Eğitim kurumlarının temel görevi öğrencilere gerekli bilgileri öğretmekten öte, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri beceriye dönüştürebilmelerinin yollarını göstermektir. Öğrencilerin öğrendikleri bilgileri beceriye dönüştürebilmelerinin etkili yollarından biri öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin zamanında ve yerli yerince işlenmesidir. Bu çalışmanın amacı, ilköğretim ikinci kademede Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin gerçekleştirilme durumunu inceleyerek bu kitapların işlevsel olarak kullanılıp kullanılmadığını belirlemektir.

Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman inceleme yöntemi ve tarama tekniği kullanılmıştır. İncelenecek Türkçe öğrenci çalışma kitaplarının toplanacağı ilköğretim okulları, amaçlı ve tabakalamalı örnekleme yolu ile belirlenmiştir. Bu çerçevede 2008-2009 öğretim yılı sonunda Kayseri’de Melikgazi, Kocasinan ve Tomarza ilçelerinin her birinden 3 olmak üzere toplam 9 ilköğretim okulu belirlenmiştir. Okulların 6. ve 7. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler arasından seçkisiz olarak 3’er öğrenci belirlenerek 6. ve 7. sınıf düzeyinde 27’şer olmak üzere toplam 54 *Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı* (ÖÇK) toplanmıştır. Her sınıf düzeyinde bir seçmeli bir de zorunlu olmak üzere 4 tema seçilmiştir. Öğrenci çalışma kitaplarının belirlenen temalarında yer alan etkinliklerin gerçekleştirilme düzeyini belirlemek amacıyla her bir etkinlik incelenerek durum tespiti yapılmıştır. Elde edilen verilere göre,

---

* Bu makale, 25-28 Eylül 2010 tarihlerinde Bilkent Üniversitesi ve Sofya St. Kliment Ohridski Üniversitesi işbirliğiyle Kırcaali-Bulgaristan’da düzenlenen V. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı’nda sunulan bildiri temel alınarak oluşturulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi Türkçe Eğitimi
aligocer@windowslive.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

---

incelenen kitaplarındaki gerçekleştirilen etkinliklerin gerçekleştirilmeyenlerden oransal olarak fazla olsa da öğrenci çalışma kitaplarının işlevsel olarak kullanılmadığı kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin eğitimi ve öğretimi, öğrenci çalışma kitabı etkinlikleri, çalışma kitaplarının işlevselliği.

DETERMINATION OF FUNCTIONALITY OF TURKISH STUDENT STUDY BOOKS IN TEACHING TURKISH PRIMARY SECOND STAGE

ABSTRACT

The main mission of educational institutions to provide to the students the necessary information. More importantly, students learned skills into their knowledge to show the way. Students' learning skills into their knowledge one of effective ways: student workbooks, and native place of the events when the time is to work. The purpose of this study, second grade elementary school students in Turkish lessons in a workbook activities carried been realized to determine the status. This motion, the student workbook is to determine the status of being used as functional.

In this research, qualitative research approach in the context of document analysis methods and scanning techniques used. Collection of student work books will be reviewed in Kayseri for primary schools and among the strata must be determined via sampling. A total of 54 Turkish students study books were collected in school. In each grade level as an elective to a required four themes were selected. The themes identified in the student workbooks have been investigated the level of realization of activities. According to the data obtained, activities undertaken with students more than activities that are not made at all, but in general, student workbooks are not used functionally.

Key Words: Training and education of Turkish, activities of the student workbook, functionality of the workbooks.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

1. Giriş

Eğitimde hedeflere daha kısa sürede ulaşılmasında ve öğrenmenin kalıcı olmasında araç gereçler çok önemlidir. Öğretmenlerin bundan dolayı, çeşitli öğretim materyallerinden yararlanmaları, sınıf içinde çoklu ortam oluşturmaları gerekmektedir (Demirel, 1999: 100). Ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden (Halis, 2002: 51) ve çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin gelişiminde katkısı en yüksek olan materyallerden biridir (Kılıç, 2008: 38). Ders kitapları, öğrenme öğretme sürecinde öğrencilerin neler öğreneceklerini, öğretmenlerin ise neler öğreteceklerini önemli ölçüde etkileyen bir kaynak (Küçükahmet, 2003: 18) olarak kullanılmaktadır.

Ders kitapları ve öğretmenin sunduğu veriler üzerinde uğraşan öğrenciler, inceleme, benzerlikler ve farklılıklar üzerinde tartışma, neden-sonuç ilişkilerini kavrama ve ulaştıkları bilgileri olası sorunların çözümünde kullanma çalışmaları yapmalıdırlar. Bilgiyi kendileri yapılandıracakları için öğrenciler yeterince bireysel çalışmalıdırlar. Öğretmenin her farklı konu alanı için öğrencilerin bireysel çalışmalarını sağlayacak materyalleri hazırlaması zaman para, deneyim, teknoloji vb. bakımlardan mümkün olmayabilir (Yangın, 2008: 65). Millî Eğitim Bakanlığı öğretimi bireyselleştirmesi ve öğrencilerin üst düzey beceriler kazanmalarına hizmet etmesi için 2004 yılında uygulamaya koyduğu yeni öğretim programlarıyla bütünlük olarak ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitaplarından oluşan kitap seti uygulamasına başlamıştır.

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı İlköğretim Okullarında Okutulacak Ders Kitaplarının Yarışma Yoluyla Hazırlanmasına İlişkin Şartname'nin 9. maddesinde öğrenci çalışma kitabı ile ilgili olarak şu bilgilere yer verilmiştir: a) Öğretim programlarında yer alan amaçlar doğrultusunda öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılmasında yardımcı olacak ve öğrenmeyi pekiştirecek unsurlara yer verilir. b) Öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrencinin ilgisini çekecek çeşitli örneklerle, konularla ilgili öğrenmeyi destekleyici ve günlük hayatla ilgisini kurabileceği çalışmalara yer verilir. c) Dersin özelliğine göre her konu işlendikten sonra o konuda amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırılıp kazandırılmadığını ölçen çalışmalara ve değerlendirmelere yer verilir. d) Öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen konular ve ünitelerle ilgili elektronik posta adresleri ve okuma kaynaklarına yer verilir. e) Dersin özelliğine göre uygulama ve işlem sonucunun yazılacağı çizelgelere, bilgi ve veri tablolarına, şekil, grafik, kroki,

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

şablon, harita, plan, resim, levha, fotoğraf, video kaseti, ses kaseti, slayt, CD, DVD, VCD ve benzeri öğretimi destekleyici materyallere yer verilebilir (MEB, 2006).

İlköğretim Türkçe kitap seti üzerinde farklı araştırmalar yapılmış ve kitaplar değişik açılardan ele alınarak incelenmiştir. Coşkun (2008), bir çalışmada ilköğretim Türkçe öğretmen kılavuz kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarının içerik özelliklerini incelemiştir. Coşkun, bu çalışmada öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikleri, kılavuz kitapta belirtilen kazanımları karşılayacak yeterlikte bulmamıştır (Coşkun, 2008: 334-337). Erdoğan (2007: 165), öğrenci çalışma kitabında, öğrencilerin önceki öğrenmelerini ortaya çıkartacak ve onları sonraki öğrenmelere hazırlayacak etkinliklerin bulunmasının gereğine işaret etmiştir. Erdoğan, Öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikleri incelemiş ve her metin için ilk iki etkinliğin derse hazırlık ve ön bilgileri ortaya çıkarma niteliği ile anahtar kelimelerle çalışma, soru yazma ve tahmin, karşılaştırma yapma, hikâye yazma, anı yazma ve resim çizme şeklinde olduğunu belirtmiştir (Erdoğan, 2007: 169). Durukan (2008), yaptığı yüksek lisans tezinde hedeflenen kazanımların öğrencilere kazandırılmasında öğrenci çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarının birbirlerini destekleyici nitelikte olduğunu belirtmektedir. Ancak, okunan ve dinlenenlerden hareketle tahminde bulunma, sebep-sonuç, amaç-sonuç ilişkisi kurma, kurgulama yapma gibi üst düzey zihinsel becerilerle ilgili etkinliklere yeterince yer verilmediğini söylemektedir. Bundan hareketle çalışma kitapları Türkçe dersi öğretim programının genel amaçlarından olan ‘*üst düzey zihinsel becerilerin geliştirilmesi*’ne hizmet etmediğini belirtmektedir (Durukan, 2008: 105).

Dil öğretiminde öğrenci çalışma kitabı kullanmanın önemli kazanımları vardır. Önemli dil öğretim yöntemlerinden *bilişsel yöntem* savunucularının vurguladıkları, düşünerek öğrenmeye ve tekrar yerine anlamlı alıştırmaya (Aydın, 1996: 5) ortam hazırlama bakımlarından çalışma kitaplarının işlevi yadsınmaz. Bir konu alanı için herhangi bir sınıf düzeyinde ders kitabıyla birlikte, öğrencilerin bireysel olarak çalışırken kullanabilecekleri ‘öğrenci etkinlik kitabı’nın kullanıma sunulması, o ders kitabının dolayısıyla da öğrenme-öğretme sürecinin etkililiğini artıracaktır (Yangın, 2008: 65). Çalışma kitapları, öğrenme ve öğretme sürecinde etkinliklerin bir düzen içerisinde gerçekleşmesine ve öğrencilerin öğrendiklerini uygulayarak beceriye dönüştürmelerine zemin oluşturma gibi önemli işlevleri yerine getirmektedir (Göçer, 2007: 32). Öğrenci çalışma kitabında yer alan etkinliklerin sınıf içinde veya bireysel olarak amacına ve anlamına

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

uygun bir biçimde gerçekleştirildiği takdirde öğrencilerin belirlenen hedeflere ulaşmalarında önemli bir işlev görecektir.

2. Çalışma Materyali

Araştırmanın çalışma materyalini ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde kullanılan öğrenci çalışma kitapları oluşturmaktadır. İlköğretim 6. ve 7. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitapları, program geliştirme, ölçme-değerlendirme, görsel tasarım, rehberlik ve dil uzmanlarının koordinatörlüğünde hazırlanmıştır. MEB Talim ve Terbiye Kurulunun 19.04.2007 gün ve 96 sayılı kararı ile öğrenci çalışma kitabı olarak kabul edilerek MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığının 04.06.2007 gün ve 2682 sayılı yazısı ile basımı yapılmıştır.

2.1. Kısaltmalar

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

DK: Ders Kitabı

ÖÇK: Öğrenci Çalışma Kitabı

ÖKK: Öğretmen Kılavuz Kitabı

3. Problem

İlköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde öğrenci çalışma kitapları işlevsel olarak kullanılmakta mıdır?

3.1. Alt Problemler

1. Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının etkinlik içi ve tema sonlarında öğrenilenlerin kalıcılığının sağlanması için hazırlanan çalışma kitabı etkinlikleri öğrenciler tarafından ne oranda gerçekleştirilmiştir?

2. Türkçe öğrenci çalışma kitaplarının kullanımının işlevselliğini etkileyen unsurlar nelerdir?

4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde kullanılan öğrenci çalışma kitaplarının işlevsel olarak kullanılıp kullanılmama durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

5. Yöntem

Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımıyla durum belirleme amacına yönelik olarak doküman inceleme yöntemi ve tarama tekniği kullanılmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39). Punch'a göre (2005: 180), belge temelli veri kaynakları, sosyal araştırmalarda çeşitli şekillerde kullanılabilir. Bazı araştırmalar, tümüyle belgesel verilere dayanır. Bu türden veriler, kendi başlarına araştırmanın odağı olur. Araştırmada ilköğretim II. kademe Türkçe öğretiminde kullanılan öğrenci çalışma kitapları, öğrencilerce işlevsel olarak kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi amacıyla incelenmiştir.

Bu çalışmada, incelenmek üzere Türkçe öğrenci çalışma kitaplarının toplanacağı ilköğretim okulları, maksimum çeşitliliği sağlamak için farklı sosyo kültürel çevreden olacak şekilde amaçlı ve tabakalama örnekleme yolu ile belirlenmiştir. Bu çerçevede 2008-2009 öğretim yılı sonunda Kayseri'de Melikgazi, Kocasinan ve Tomarza ilçelerinin her birinden 3 olmak üzere toplam 9 ilköğretim okulu belirlenmiştir. Okulların 6. ve 7. sınıflarında okuyan öğrenciler arasından seçkisiz olarak 3'er öğrenci belirlenmiş ve her sınıf düzeyinde 27 olmak üzere toplam 54 *Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı* toplanmıştır. Ayrıca incelemede sınıf düzeyinde olduğu gibi tema bazında sınırlandırmaya gidilmiştir. Buna göre, öğrenci çalışma kitaplarında yer alan temalar arasından her sınıf düzeyinde bir zorunlu bir de seçmeli tema olmak üzere toplam 4 tema belirlenmiştir. Öğrenci çalışma kitaplarının belirlenen temalarında yer alan etkinliklerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini tespit etmek amacıyla her bir etkinlik taranarak incelenmiş ve durumu belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerden hareketle öğrenci çalışma kitaplarının etkin kullanılıp kullanılmadığı ve kitapların işlevini yerine getirip getirmediği konularında kanaat oluşturulmaya çalışılmıştır.

5.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni ilköğretim ikinci kademedeki kullanılmak üzere farklı yayınevleri tarafından hazırlanan Türkçe öğrenci çalışma kitaplarından oluşmaktadır. MEB tarafından hazırlatılan ve Kayseri ilinde okutulan Türkçe öğrenci çalışma kitapları örneklem olarak seçilmiştir.

5.2. Sınırlılıklar

Araştırmada incelenmek üzere ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde kullanılan ve MEB tarafından hazırlanan ve yayımlanan 6. ve 7. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitapları ile sınırlı tutulmuştur. Ayrıca, belirtilen sınıf düzeylerinde öğrenci çalışma kitaplarındaki temalar arasından her sınıf düzeyinde bir zorunlu bir de

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

seçmeli tema olmak üzere toplam 4 tema belirlenerek çalışma yürütülmüştür.

5.3. Verilerin Analizi

Nitel araştırmada en sık olarak karşımıza çıkan veri toplama yöntemleri görüşme, gözlem ve doküman incelemesidir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 89, 187). Araştırma problemine ilişkin olarak yazılı ve görsel dokümanların incelenmesi, daha zengin ve kapsamlı bir çıkarım sağlaması açısından oldukça önemlidir (Akturan, 2008: 117). Nitel veri analizinin temel amacı, bireylerin öznel bir şekilde yapılandırdıklarının sistematik olarak anlamlaştırması ve sonuç olarak da kavramsallaştırılmasıdır. İlk bakışta nitel veri analizi, incelenen bir belgeden verilerin doğrudan alıntılar yapılarak, çoğunlukla yanlı bir şekilde ortaya konulması gibi görünse de durum bundan daha karmaşık ve sistematik bir süreçtir (Ekiz, 2009: 73). Dokümanların kayıtlar, fotoğraflar veya metinler gibi materyalleri içermesinden dolayı araştırmacı tarafından yorumlanması gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmacı dokümanları sadece analiz etmekle kalmamakta ayrıca onları yorumlayarak yeniden yaratmaktadır. Özellikle görsel verinin kelimelere dökülerek yorumlanmasında araştırmacının dikkatli olması gerekmektedir (Akturan, 2008: 119).

Araştırma kapsamında 6. ve 7. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitaplarından belirlenen temalara ait etkinlikler taranarak tek tek incelenmiştir. Yapılan bu incelemeyle temalardaki etkinlik sayıları, etkinliklerin temel dil becerileri ve diğer öğrenme alanlarına dağılımları, her temada bulunan ortalama etkinlik sayıları, sınıf düzeyi ve taranan tema bazında gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmeyen etkinlik sayıları vb. nitelikler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

6. Bulgular ve Yorum

Araştırmada, ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde kullanılan öğrenci çalışma kitaplarında bulunan etkinlikler taranarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmeme durumu ile ilgili olarak aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır. Tarama yapılan bölümde belirlenen özelliklere ait verilerden hareketle yorumlama yapılmış, bazı çıkarımlarda bulunulmuştur.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Tablo 1: Öğrenci Çalışma Kitabında Bulunan Temalar ve Bu Temalardaki Etkinliklerle İlgili Bilgiler

Sınıf Düzeyi	İncelenen Ö. Ç. K. Sayısı	Tema Adı ve Temadaki Etkinlik Sayısı		Ö. Ç. Kitabında Yer Alan Toplam Etkinlik Sayısı	Tema Başına Düşen Ortalama Etkinlik Sayısı	Taranan Temalardaki Toplam Etkinlik Sayısı
		Tema Adı	Etkinlik Sayısı			
6. sınıf	27	1. Okuma Kültürü	46	261	43,5	76
		2. Atatürk	45			
		3. Duygular ve Hayaller*	37			
		4. Sevgi**	39			
		5. Zaman ve Mekan	46			
		6. Doğa ve Evren	48			
7. sınıf	27	1. İletişim*	37	252	42	78
		2. Atatürkçülük	52			
		3. Kavramlar ve Çağrışımlar	39			
		4. Milli Kültür**	41			
		5. Doğa ve Evren	39			
		6. Toplum Hayatı	44			

* işaretli incelenen seçmeli temayı; ** işaretli ise zorunlu temayı göstermektedir.

Tablo 1’de de görülebileceği gibi incelenen kitap sayısı her iki sınıf düzeyinde de 27’dir. 6. sınıfta 6 tema kapsamında toplam 261 etkinlik bulunmakta, her temaya yaklaşık 44 etkinlik düşmektedir. İncelemeye tabi tutulan temalar kapsamında ise 76 etkinlik taranmıştır. 7. sınıf düzeyinde ise 6 temada toplam 252 etkinlik bulunmakta, her temaya 42 etkinlik düşmektedir. İncelemeye tabi tutulan temalar kapsamında ise 78 etkinlik taranmıştır. Sınıf düzeyi ve temanın önemi doğrultusunda temaların bazısında yer alan etkinlik sayısı diğerlerinden ya birkaç eksik ya da birkaç fazladır. Genel olarak etkinliklerin temalara dağılımının dengeli olduğu söylenebilir.

Tablo 2a: İncelenen Temalardaki Etkinliklerin Temel Dil Becerileri ve Diğer Etkinlik Alanlarına Dağılımı

Sınıf Düzeyi / Tema Adı ve Türü	Etkinlik Alanları	Taranan Temalardaki Etkinliklerin Alanlara Dağılımı	İncelenen Kitap Sayısı	İncelenen Kitaplardaki Toplam Etkinlik Sayısı	
6. sınıf Duygular ve Hayaller (Seçmeli Tema)	Temaya hazırlık	2	27	54	
	Temel Dil Beceri	Okuma		5	135
		Dinleme		4	108
		Konuşma		1	-
		Yazma		10	270
	Dil bilgisi öğrenme alanı	13		378	
	Ölçme ve değerlendirme	2		54	
TOPLAM		37	27	999	
6. sınıf Sevgi (Zorunlu Tema)	Temaya hazırlık	-	27	-	
	Temel Dil Beceri	Okuma		7	189
		Dinleme		3	81
		Konuşma		2	54

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010

	leri	Yazma	7		189
	Dil bilgisi öğrenme alanı		17		459
	Ölçme ve değerlendirme		3		81
TOPLAM			39	27	1053

Not: Birden çok beceriye hizmet eden etkinlikler, öncelikli olarak işlediği beceriye dâhil edilerek tasnif edilmiştir.

Tablo 2a'da da görülebileceği gibi 6. sınıf düzeyinde bir seçmeli bir de zorunlu tema incelenmiştir. Belirlenen seçmeli tema kapsamında ÖÇK'de yer alan 37 etkinliğin 2'si temaya hazırlık, 5'i okuma, 4'ü dinleme, 1'i konuşma, 10'u yazma becerisine; 13'ü dil bilgisi öğrenme alanına ve 2'si de ölçme ve değerlendirme alanına ait olduğuna karar verilmiştir. Zorunlu tema kapsamında yer alan 39 etkinliğin 7'si okuma, 3'ü dinleme, 2'si konuşma, 7'si yazma, 17'si dil bilgisi öğrenme alanına ve 3'ü de ölçme ve değerlendirme alanına ait olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2b: İncelenen Temalardaki Etkinliklerin Temel Dil Becerileri ve Diğer Etkinlik Alanlarına Dağılımı

<i>Sınıf Düzeyi / Tema Adı ve Türü</i>	Etkinlik Alanları	Taranan Temalardaki Etkinliklerin Alanlara Dağılımı	İncelenen Kitap Sayısı	İncelenen Kitaplardaki Toplam Etkinlik Sayısı	
7. sınıf İletişim (Seçmeli Tema)	Temaya hazırlık	-	27	-	
	Temel Dil	Okuma		8	216
		Dinleme		4	108
	Beceri leri	Konuşma		2	54
		Yazma		7	189
	Dil bilgisi öğrenme alanı	14		378	
	Ölçme ve değerlendirme	2		54	
TOPLAM		37	27	999	
7. sınıf Millî Kültür (Zorunlu Tema)	Temaya hazırlık	-	27	-	
	Temel Dil	Okuma		12	324
		Dinleme		3	81
	Beceri leri	Konuşma		-	-
		Yazma		6	162
	Dil bilgisi öğrenme alanı	16		432	
Ölçme ve değerlendirme	4	108			
TOPLAM		41	27	1107	

Not: Birden çok beceriye hizmet eden etkinlikler, öncelikli olarak işlediği beceriye dâhil edilerek tasnif edilmiştir.

Tablo 2b'de de görülebileceği gibi 7. sınıf düzeyinde bir seçmeli bir de zorunlu tema incelemeye tabi tutulmuştur. ÖÇK'nin incelenen seçmeli tema kapsamında yer alan 37 etkinliğin 8'i okuma, 4'ü dinleme, 2'si konuşma, 7'si yazma becerisine; 14'ü dil bilgisi öğrenme alanına ve 2'si de ölçme ve değerlendirme alanına aittir. Zorunlu tema kapsamında yer alan 39 etkinliğin 12'si okuma, 3'ü

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010

dinleme, 6'sı yazma, 16'sı dil bilgisi öğrenme alanına ve 4'ü de ölçme ve değerlendirme alanına aittir.

Erdoğan'a göre (2007: 165), öğrenci çalışma kitabı, öğrencilerin önceki öğrenmelerini ortaya çıkartacak ve onları sonraki öğrenmelere hazırlayacak etkinlikler içermelidir. Tablo 2a ve 2b'de görülebileceği gibi bazı temalarda '*temaya hazırlık*' etkinliklerine yer verilirken bazılarında verilmemiştir.

Okuma-anlama ve yazma becerileriyle ilgili etkinlikler, dinleme ve konuşma becerilerine yönelik etkinliklere göre daha fazladır. Dil bilgisi öğrenme alanına yönelik etkinliklerin her iki sınıf düzeyinde de fazlalığı dikkat çekmektedir. Genel olarak etkinliklerin ÖÇK'deki sayıları bakımından temel dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanlarına dengeli bir şekilde dağılmadığı söylenebilir.

Tablo 3: İncelenen Temalardaki Etkinliklerin Gerçekleştirilip Gerçekleştirilmeme Durumu

Sınıf Düzeyi	Tema Adı ve Türü	Tüm ÖÇK'ndeki İlgili Temada Gerçekleştirilen Etkinlik Sayısı	Ö. Ç. Kitabından Taranan Temada Gerçekleştirilmeyen Etkinlik Sayısı	İncelenen Kitaplardaki Toplam Etkinlik Sayısı
6. sınıf	Duygular ve Hayaller (Seçmeli Tema)	429 (% 43)	570 (% 57)	999 (% 100)
	Sevgi (Zorunlu Tema)	701 (% 73)	352 (% 37)	1053 (% 100)
7. sınıf	İletişim (Seçmeli Tema)	739 (%74)	260 (% 26)	999 (% 100)
	Millî Kültür (Zorunlu Tema)	578 (% 55)	475 (% 45)	1053 (% 100)

Not: Yarım bırakılan etkinliklerin gerçekleştirilme durumu tamamlanma oranına bakılarak belirlenmiştir.

Tablo 3'te de görülebileceği gibi incelenen kitaplarda bir tema (6. sınıf *Duygular ve Hayaller* teması) hariç diğer temaların hepsinde gerçekleştirilen etkinlikler gerçekleştirilmeyen etkinliklerden fazladır. Öğrenci çalışma kitaplarının taranması sırasında hiçbir etkinliğin yapılmadığı ÖÇK sayısı sadece 2'dir. Bu da göstermektedir ki, öğrenciler ÖÇK etkinliklerini az veya çok gerçekleştirmektedirler. Bunun yanında tüm etkinliklerin yapıp işlendiği ÖÇK sayısı ise sadece 4'tür. Bu 4 kitapta dikkat çeken nokta öğretmen kontrolünü gösteren paraf, imza gibi sembollerin olmasıdır. Buradan etkinlik içi ve etkinlik sonrasında görev olarak verilen çalışmaların kontrol edilmesi, öğrencilerin tüm etkinlikleri yapmasında önemli bir işlev gördüğü anlaşılmaktadır. Aşağıda

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

öğretmen kontrolünün yapıldığı ÖÇK'den bir etkinlik görülmektedir.

5. Etkinlik: Aşağıdaki kelimeleri de kullanarak bayrak sevgisini anlatan bir şiir yazınız ve bir resim yapınız.

kalbim ile
 sevgin yıldızlı
 dolu sonsuza
 aşkın ay
 tek bayrağım
 hürriyetim

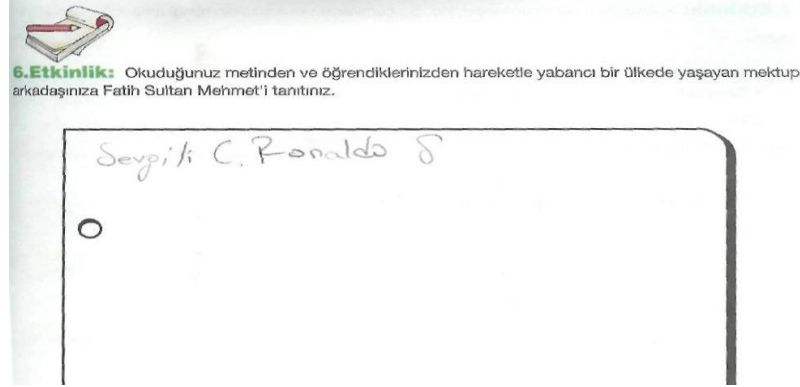
Bayrağım
 Kalbimde sevgin
 Kalbimde aşkın var
 Sonsuza kadar dalgaları
 Ay yıldızlı bayrağım
 Hürriyetim istiklalim
 Benim yaşama sevincim
 Eftanday miras haban
 En önemli değerim
 Sevgi dolu sonsuzluk
 Parla güzel bayrağım
 Ay yıldızlı Türkmenisi
 Şehitlerimize selam olsun

Kontrolü yapılmayan çalışmalarında öğrencilerin ya etkinliği yapmadıkları ya da yarım bıraktıkları görülmüştür. Tarama sırasında aşağıda verilen türden çok sayıda örneğe rastlanılmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010

Tablo 4: İncelenen Kitaplardaki Etkinliklerin Sınıf Düzeylerine Göre Gerçekleştirilip Gerçekleştirilmeme Durumu

Sınıf Düzeyi	Gerçekleştirilen Etkinlik Sayısı	Gerçekleştirilmeyen Etkinlik Sayısı	Toplam Etkinlik Sayısı
6. sınıf	1130 (% 55)	922 (% 45)	2052 (% 100)
7. sınıf	1317 (% 64)	735 (% 36)	2052 (% 100)
TOPLAM	2447 (% 59,62)	1657 (% 40,38)	4104 (% 100)

Tablo 4'te de görülebileceği gibi etkinliklerin sınıf düzeyine göre toplam gerçekleştirilip gerçekleştirilmeme durumu şöyledir. 6. sınıf: gerçekleştirilen etkinlik sayısı: 1130 (% 55), gerçekleştirilmeyen etkinlik sayısı: 922 (% 45); 7. sınıf: gerçekleştirilen etkinlik sayısı: 1317 (% 64), gerçekleştirilmeyen etkinlik sayısı: 735 (% 36)'tir. Her iki sınıf düzeyi genel toplamda gerçekleştirilen etkinlik sayısının (2447 - % 59,62) gerçekleştirilmeyen etkinlik sayısı (1657 - % 40,38) oranına göre ÖÇK normalin üzerinde bir kullanıma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin ilgilerini çeken, görsellerle desteklenmiş ya da öğrencilerin diğer derslerle ilişkilendirme yapmalarına imkân tanıyan etkinlikler öğrencilerin tamamına yakın bir kısmı tarafından yapılmıştır.

4.Etkinlik: Aşağıdaki görselleri, dinlediğiniz metinden hareketle yorumlayınız. Üçüncü ka-
gelebilecek resmi de siz çiziniz.

SİHİRLİ GÜLER
 ..Bir...var...bir...
 Ülkenin...bir...
 ile...küçük...bir...
 Bunun...bir...
 sihicli...gülleri...
 kaşını...daha...
 güller...sihicli...
 toka...i...la...
 .....

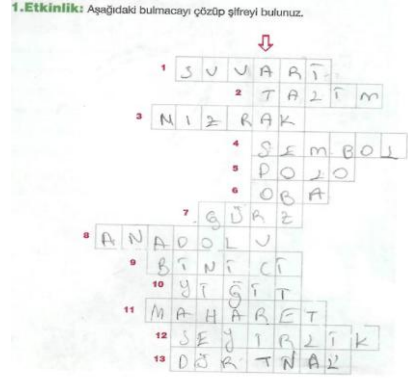

..Bu...sihicli...gülleri...
 toka...i...la...
 küçük...bir...
 onların...
 onların...
 yakını...
 ile...
 bir...daha...gülleri...
 bir...
 onları serbest bıraktı.

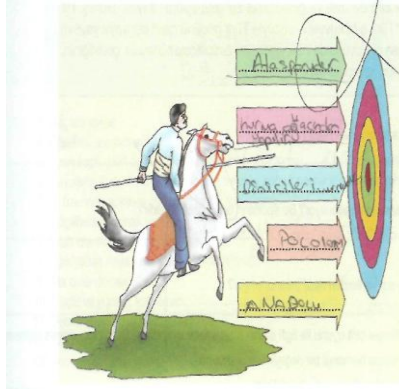
Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 5/4 Fall 2010*

1. Atlı asker.
2. Öğretim, araştırma.
3. Uzun saplı, sivri demir uçlu silah.
4. Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, simge.

Okuduğunuz metinden hareketle cirit oyunu hakkında neler öğrendiğinizi yazınız.

Öğrenci çalışma kitaplarının kullanımında ölçme ve değerlendirme çalışmalarına yeterli önem verilmemiştir. Taranan ÖÇK'nin tamamına yakınında gerek etkinlik içi gerekse tema sonu ölçme-değerlendirme çalışmaları kapsamında öz değerlendirme, akran değerlendirme vb. etkinlikler gerçekleştirilmemiştir. Bunun sebebi, öğrenme ve öğretme sürecinde ölçme ve değerlendirme çalışmalarının öneminin öğretmenlerce kavranmamış olmasıdır. Ölçme değerlendirme çalışmaları öğrenme ve öğretme sürecini etkin ve dinamik kılacak çalışmalar olup etkinlikleri biçimlendirme ve sürece yön verme işlevi görmektedir. Değerlendirme sonucunda varılan sonuç hakkında geribildirimlerde bulunma, öğrenmenin gerçekleşmesi ve kalıcı hale dönüştürülmesinde önemli bir uygulama olarak görülmelidir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

5.Etkinlik: Konuşmanızı, formda verilen ölçütlere göre değerlendiriniz.

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
Konuşmamda standart Türkçeyi kullandım.	X		
Konuşurken işitilebilir bir sesle konuştum.			
Kelimeleri doğru telaffuz ettim.			
Dil bilgisi kurallarına uygun cümleler kurdum.			
Sözlerimle jest ve mimiklerim birbirine uydu.			

1. TEMA ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Aşağıdaki öz değerlendirme formunu okuyup sizi en iyi ifade eden sütünü (Evet, Biraz, Hayır) işaretleyiniz. Her bir sütündeki işaretleri sayıp formun altındaki ilgili kutucuklara yazınız.

	EVET	BİRAZ	HAYIR
Konuşmamda olay ve bilgileri sıraya koyarım.			
Okurken sesimi ve beden dilimi etkili kullanırım.			
Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınırım.			
İşitilebilir bir sesle konuşurum.			
Ailemle okuma saatleri düzenlerim.			
Tekrara düşmeden konuşurum.			
Konuşmamı belirlenen sürede ve teşekkül cümleleriyle tamamlarım.			
Yazmadan önce taslak oluştururum.			
Yazılarımda kâğıt ve sayfa düzenine dikkat ederim.			
Tekrara düşmeden yazarım.			
Yazılarımda yazım ve noktalama kurallarına uyanım.			

EVET

BİRAZ

HAYIR

7. Sonuç, Tartışma ve Öneriler**7.1. Sonuç ve Tartışma**

ÖÇK’de yer verilen etkinliklerin temalara dağılımı sayısal bakımdan genel olarak dengelidir. Ancak, etkinliklerin temel dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanlarına dağılımı dengeli değildir. Ayrıca, incelenen temaların sadece birinde temaya hazırlık etkinliği bulunmaktadır (bk. Tablo 2a/b). ÖÇK’de yer alan ve öğrencilerce gerçekleştirilmesi gereken bu etkinliklerin amacına ve anlamına uygunluğunun kontrolünün de yapılması gerekir. İncelemede öğretmenlerin kontrolünün yapılmadığı görülmüştür. Taranan kitapların sadece ikisinde öğretmen kontrolünü gösteren paraf ya da imzaya rastlanılmıştır.

Her iki sınıf düzeyinde gerçekleştirilen etkinlikler (% 59,62) gerçekleştirilmeyen etkinliklerden (% 40,38) fazla olmasına rağmen

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

belirlenen kazanımları edindirecek yeterlikte değildir. Coşkun (2008: 334-337) bir çalışmada öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikleri, kılavuz kitapta belirtilen kazanımları karşılayacak yeterlikte olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Erdoğan (2007: 171) da yaptığı araştırmasında öğrenci çalışma kitabını, öğrencilerin araştırma becerilerini geliştirme bakımından yetersiz bulmuştur. Diğer bir çalışmada, hedeflenen kazanımların öğrencilere kazandırılmasında öğrenci çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarında okunan ve dinlenenlerden hareketle tahminde bulunma, sebep-sonuç, amaç-sonuç ilişkisi kurma, kurgulama yapma gibi üst düzey zihinsel becerilerle ilgili etkinliklere yeterince yer verilmediğini söylemektedir (Durukan, 2008: 105). ÖÇK ile ilgili yapılan araştırmalarda elde edilen bu bulgulardan sonra bir de mevcut etkinliklerin yarıya yakınının gerçekleştirilmediği düşünülürse ÖÇK'nin işlevini tam olarak yerine getirmediği söylenebilir.

Öğrenci çalışma kitaplarının kullanımında ölçme ve değerlendirme çalışmalarına yeterli önem verilmemiştir. Taranan ÖÇK'de gerek etkinlik içi gerekse tema sonu ölçme-değerlendirme çalışmaları kapsamında öz değerlendirme, akran değerlendirme vb. etkinlikler gerçekleştirilmemiştir.

Bunlar Türkçe ÖÇK'nin kullanımının işlevselliğini etkileyen unsurlar arasında sayılabilir. Sonuç olarak ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde kullanılan öğrenci çalışma kitaplarının, hedeflenen işlevi tam olarak yerine getirmediği söylenebilir.

7.2. Öneriler

ÖÇK'de yer alan etkinliklerin temel dil becerileri, ölçme ve değerlendirme ve dil bilgisi öğrenme alanlarına dağılımı, belirlenen kazanımlar göz önünde bulundurularak dengeli bir şekilde hazırlanmalıdır. Her temanın baş kısmında öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirecek ve onları tema kapsamında işlenecek konulara zihinsel olarak hazırlayacak etkinlik bulunmalıdır. Eğer kitaplarda bu tür etkinlikler yoksa öğretmenlere ek etkinlik yapımları önerilmelidir.

ÖÇK'nin öğrencilerin gerek güzel yazı yazma gerekse düşünce ve duyguların yazılı olarak anlatma becerilerinin gelişmesine engel olmaması için gerekli özen gösterilmelidir. Etkinliklerin tekdüze ve yetersiz görüldüğü durumlarda öğrencilerin farklı duyuşsal ve düşünsel becerilerinin gelişimine katkı sağlayacak ek etkinlikleri içeren çalışma yapımları düzenlenmelidir.

Gerek etkinlik içinde yapılan gerekse yapılması görev olarak verilen etkinliklerin kontrolü, öğrencilerin çalışmaları önemsemeleri

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

için önemlidir. Bu bakımdan öğretmenler gerçekleştirilmesi istenen etkinliklerin kontrolünü yapmalıdır.

Ölçme - değerlendirme çalışmaları öğrenme ve öğretme sürecini etkin ve dinamik kılacak çalışmalar olup etkinlikleri biçimlendirme ve sürece yön verme işlevi görmektedir. Değerlendirme sonucunda varılan sonuç hakkında geribildirimlerde bulunma da öğrenmenin gerçekleşmesi ve kalıcı hale dönüştürülmesinde önemlidir. Bu bakımdan ölçme - değerlendirme çalışmaları ihmal edilmemeli, bu şekilde süreç dinamik tutulmalıdır.

ÖÇK'deki etkinliklerin ders kitabı ile koordineli bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekir. Öğretmenler ÖKK, DK ve ÖÇK'nin birbirini bütünleyen araçlar olduğu düşüncesiyle hareket etmelidirler. Öğrencilerde, ders kitapları aracılığıyla kavradıkları bilgileri, ÖÇK etkinliklerini amacına ve anlamına uygun bir şekilde gerçekleştirerek beceriye dönüştürme imkânı bulacaklarının bilinci uyandırılmalıdır. Ancak bu şekilde ÖÇK'nin kullanımı ve işlevini yerine getirmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- AKTURAN, Ulun (2008). Doküman İncelemesi (ss. 117-126), *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Editörler: Türker Baş ve Ulun Akturan), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- AYDIN, Özgür (1996), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi, Üretgen Dönüşümlü Dil Bilgisi Kuramının Kısa Bir Tanıtımı*, Ankara: (Yayınevi/basımevi belirtilmemiş).
- COŞKUN, M. Volkan (2008). Yapılandırmacı Yaklaşım Çerçevesinde İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Strateji, *XVI Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Tokat. *Bildiriler Kitabı*, s. 334-337, Ankara: Pegem Akademi.
- DEMİREL, Özcan (1999), *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- DURUKAN, Erhan (2008). *Türkçe Dersi Öğretim Programının (6-8. Sınıflar) Hedef ve Kazanımları Doğrultusunda 7. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma ve Öğretmen Kılavuz*

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Kitaplarının Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon: *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

- EKİZ, Durmuş (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 2. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık
- ERDOĞAN, Tolga (2007). İlköğretim 3. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabının Yapılandırıcı Yaklaşımına Uygunluğu. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 163-172.
- GÖÇER, Ali (2007), Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi, *Dil Dergisi*, 137, 30-46.
- HALİS, İsa (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Nobel Yayınları.
- KILIÇ, Durmuş (2008), Ders Kitabının Öğretimdeki Yeri (ss. 37-53), *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (2. Baskı; Editörler: Özcan Demirel ve Kasım Kıroğlu), Ankara: Öğreti/Pegem Akademi Yayıncılık.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla (2003), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MEB (2006). *Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı İlköğretim Okullarında Okutulacak Ders Kitaplarının Yarışma Yoluyla Hazırlanmasına İlişkin Şartname* (2563 Sayılı Tebliğler Dergisi, Ağustos 2004: 740-762), <http://ttkb.meb.gov.tr> (İnternet erişim tarihi: 11 Aralık 2009).
- PUNCH Keith, F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (Çevirenler: D. Bayrak, B. Aslan ve Z. Akyüz), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- YANGIN, Banu (2008), Ders Kitabına Yardımcı Materyaller (ss. 55-77), *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (2. Baskı; Editörler: Özcan Demirel ve Kasım Kıroğlu), Ankara: Öğreti/Pegem Akademi Yayıncılık.
- YILDIRIM Ali ve Şimşek, Hasan (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

İNCELENEN KİTAPLAR

EROL, Abdullah ve diğlerleri (KOMİSYON), (MEB, 2007a).
İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı. Ankara: Millî
Eğitim Bakanlığı Yayınları.

ALTAN, Abdulkadir ve diğlerleri (KOMİSYON), (MEB, 2007b).
İlköğretim Türkçe 7 Öğrenci Çalışma Kitabı. Ankara: Millî
Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*